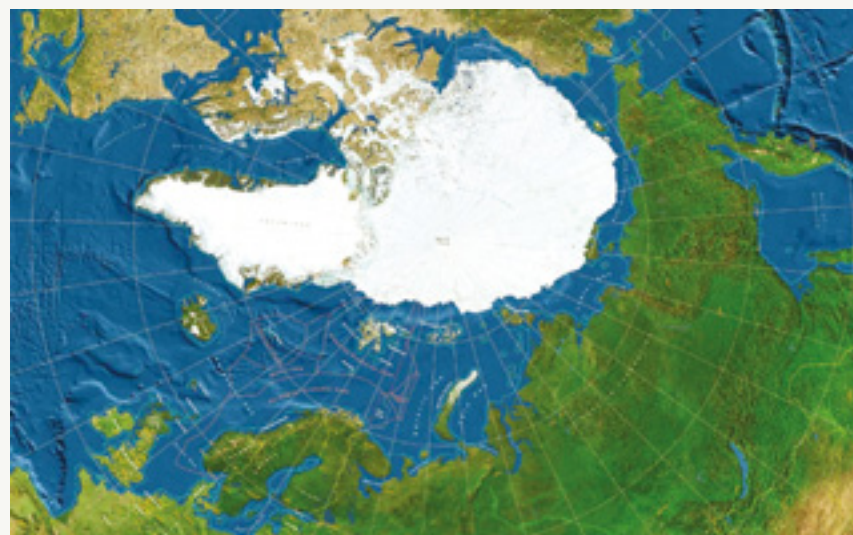

norge

Nordområdene

Visjon og virkemidler – *en kortversjon*

Innhold

UD
Nordområdene 2011

- 1 : Forord
- 2 : Nordområdepolitikens gjennombrudd
Retning og overordnede ambisjoner
- 3 : Hovedmål og strategiske prioriteringer

Forord

av utenriksminister Jonas Gahr Støre

JONAS GAHR STØRE
Utenriksminister

Nordområdene er regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken, som nedfelt i regjeringserklæringene Soria Moria I og Soria Moria II. *Nordområdestrategien* av 2006 presenterte hovedlinjer i politikken, og i oppfølgingsdokumentet *Nye byggesteiner i nord* av 2009 lanserte regjeringen satsinger over et 10–15 års perspektiv.

I Meld. St. 7 (2011–2012), *Nordområdene – visjon og virkemidler* (Nordområdemeldingen), er det en helhetlig gjennomgang av norsk nordområdepolitikk, med vekt på hvordan regjeringen mener Norge bør møte utfordringer og muligheter i nord i et generasjonsperspektiv. Brosjyren du holder i hånden, gir et overblikk over meldingen. Jeg håper det inspirerer til videre lesing og engasjement for nordområdepolitikken!

Oslo/Bodø, 18. november 2011

A handwritten signature in black ink, which appears to read 'Jonas Gahr Støre'. The signature is fluid and cursive.

Jonas Gahr Støre

Last ned hele meldingen på
<http://www.regjeringen.no>

UD
Nordområdene 2011

Nordområdepolitikkenes gjennombrudd Retning og overordnede ambisjoner

MED STÅSTED i 2011 kan vi se tilbake og beskrive noen hovedkjennetegn ved utviklingen frem til i dag. Politikken har ”satt seg” og gir retning for både innenrikspolitiske og utenrikspolitiske satsinger, gjennom plandokumenter, økt ressursbruk og aktivt samspill med private aktører, regionale og lokale partnere og andre land. Nordområdene er blitt en gjennkjennelig ramme for norsk politikk, både innenriks- og utenrikspolitisk.

Med de føringene som er lagt i et bredt spekter av satsinger og initiativer nasjonalt, regionalt, lokalt og internasjonalt kan vi også kaste blikket fremover og anslå områder som sannsynligvis vil prege de neste 20 årene.

1990–2010: NORDOMRÅDENE I STØPESKJEEN

Nordområdepolitikken i sin nåværende form er utformet siden avslutningen av den kalde krigen, men trekker også på erfaringer fra mange tiår tilbake. Siden 2005 har det år for år vært en uttalt politisk ambisjon å styrke norsk politikk for kunnskap, aktivitet og nærvær i nordområdene. Nær samtlige departementer og en rekke offentlige og private aktører setter seg mål og bidrar til å utforme og gjennomføre nordområdepolitikken.

Med årene trer syv overordnede tema frem som sentrale i utviklingen av dagens nordområdepolitikk:

1) Fordyping og fornyelse av samarbeidet med Russland

Forholdet til Russland utgjør en hovedstolpe i norsk nordområdepolitikk. I løpet av to tiår har forholdet gått fra den kalde krigens konfrontasjon til et forhold preget av økt tillit, flere kontaktpunkter og voksende samarbeid.

I denne perioden er den kalde krigens mistro langt på vei erstattet med normale og gode naboforbindelser. Barentssamarbeidet og Arktisk råd har, i tillegg til sine regionale dagsordener, blitt til viktige møteplasser for Norge og Russland der våre land på stadig flere områder har felles interesser. Gjennom folk-til-folk-samarbeidet i nord er det etablert kontakter på de fleste områder, og nye nettverk vokser stadig frem. Det gir Norges forhold til Russland i nord en helt ny kvalitet.

Det bilaterale forholdet mellom Norge og Russland er godt og har vært i jevn bedring de senere år. Likevel møter vi fortsatt krevende utfordringer som følge av ulik politisk og forvaltningmessig kultur. Russland har en rekke utfordringer knyttet til det politiske systemet, demokratiet, rettssikkerheten, respekten for menneskerettighetene og rammebetingelser for næringslivet. Dette er problemstillinger vi på norsk side forholder oss til når vi bygger et stadig tettere samarbeid med naboen og stormakten i øst.

Vår sikkerhetspolitiske forankring i NATO er et viktig bidrag til stabilitet og forutsigbarhet i vårt nærområde.

2) Utvikling av et bredt nordområde-diplomati

Da Norge tok initiativet til å etablere Barentssamarbeidet i 1993, ble det lagt vekt på å trekke med og engasjere andre land utenfor regionen. Tanken var at dette ville gjøre det lettere å håndtere utfordringene i regionen, politisk og økonomisk.

Barentssamarbeidet er blitt en bærebjelke i det organiserte regionale samarbeidet i nord. Nære bånd mellom menneskene nord i Norge og nordvest i Russland har dertil blitt et viktig supplement og til tider et korrektiv til den hovedstadsdrevne utenrikspolitikken. Samtidig har disse båndene skapt grunnlag for ny økonomisk vekst og styrkede mellommenneskelige forbindelser.

I 1996 ble Arktisk råd etablert som forum for det sirkumpolare samarbeidet i hele Arktis. Arktisk råd var i utgangspunktet et miljøvernssamarbeid og en videreføring av *Arctic Environmental Protection Strategy*, som ble utvidet til også å omfatte bærekraftig utvikling. Samarbeidet har etter hvert fått et stadig sterkere fokus på klimaendringene og de

“ Arktisk råd er det eneste sirkumpolare og det ledende politiske organet for arktiske spørsmål. ”

store konsekvensene disse kan få i Arktis. I dag omfatter samarbeidet i Arktisk råd, i tillegg til klima og miljø, også skipsfart, helhetlig forvaltning, olje og gass, turisme, utdanning, forskning, helse og spørsmål knyttet til økonomisk og kulturell aktivitet. Arktisk råd er det eneste sirkumpolare og det ledende politiske organet for arktiske spørsmål.

På norsk side har vi systematisk arbeidet for å vedlikeholde og utvikle forbindelsene også til stater utenfor Barentsregionen, blant annet gjennom et sett av såkalte nordområdedialoger. Gjennom disse dialogene har norske myndigheter regelmessig informert om norske syn og vurderinger og åpent drøftet utfordringer og muligheter, også med utgangspunkt i andre lands interesser.

Tidligere var få land og tunge økonomiske aktører utenfor regionen engasjert i arktiske områder. Det er i ferd med å endre seg. EU, sentrale EU-land og flere land i Asia utformer nå en arktisk politikk, slik alle statene som grenser direkte til Arktis allerede har gjort. Og mens det ved århundreskiftet var få nasjoner utenfor Arktis som hadde faglig kompetanse og ressurser til å operere i nord, ser vi nå at stadig flere stater anser at de har verdier og interesser å ivareta, og at de derfor bygger opp egen kunnskap og kapasitet for dette formål. Det samme gjør internasjonale organisasjoner og kommersielle aktører.

3) Kunnskap om alarmerende klimaendringer

I 1990-årene kom klimaspørsmålene for fullt inn på den internasjonale politiske dagsorden gjennom fremforhandlingen av Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen. Fokuset på globale klimaendringer skapte

også økt oppmerksomhet om nordområdene. Dette fordi endringene her syntes å komme tidligere og være sterkere enn i andre regioner, og fordi de ville påvirke klimautviklingen globalt. Et omfattende arbeid under Arktisk råd om klimaendringene i Arktis bidro til å utvikle kunnskapen om sammenhengen mellom klima-utviklingen regionalt og globalt og gav et viktig bidrag til utviklingen av den fjerde hovedrapporten fra FNs klimapanel i 2007.

Flora, fauna og hele økosystemer påvirkes i økende grad, og urfolkens tradisjonelle livsform og næringsgrunnlag utfordres. Men endringene vi kan observere fra nord kan gi minst like store konsekvenser for folks levekår i andre deler av verden. Økning i havnivået som følge av smeltende innlandsis vil ramme land utenfor Arktis enda hardere.

Issmeltingen fører samtidig til økt tilgang til ressurser i nordområdene og nye muligheter for skipstrafikk, noe som fører til en økende interesse for å utnytte ressursene i Arktis og økt maritim aktivitet. Ferdsel i Polhavet har i århundrer vært mytebelagt og utforsket bare av de aller dristigste polfarerne. I de senere årene har vi sett de første kommersielle gjennomfartene med gods- og varetransport mellom Europa og Asia gjennom Den nordlige sjørute.

Med raske endringer i klima og økonomisk aktivitet blir det enda viktigere å integrere miljøpolitikken i de ulike sektorer.

4) Helhetlig havforvaltning har sikret ressursene

Forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten var den første forvaltningsplanen for et norsk havområde, og representerte et nybrottsarbeid

ved å konkretisere en helhetlig og økosystembasert forvaltning og å avveie ulike brukerinteresser innenfor en slik ramme. Havområdet Barentshavet – Lofoten ble valgt som det første fordi det er et rent og rikt havområde hvor det var forventet betydelig ny aktivitet. Planen har dannet utgangspunkt for arbeidet med helhetlige forvaltningsplaner for andre norske havområder. Arbeidet med forvaltningsplanene for norske havområder har også fått betydelig internasjonal oppmerksomhet og er en modell for regionalt samarbeid om havmiljøforvaltning i nord.

“ Norge forvalter betydelige havområder, med noen av verdens mest omfattende fiskeressurser. ”

Norge forvalter betydelige havområder, med noen av verdens mest omfattende fiskeressurser. Havressursene har alltid vært et viktig grunnlag for levedyktige lokalsamfunn og bosetning langs norskekysten. Jo lenger nord i landet vi kommer, desto rikere er ressursene vi snakker om.

I de siste tiårene har fiskeriene gjennomgått store strukturelle endringer. Ulike offentlige overførings- og støtteordninger er avviklet og store strukturendringer har funnet sted. Ressursgrunnlaget er i dag svært robust som følge av langsiktig

forvaltning i samsvar med prinsippene for bærekraftig høsting. Samtidig som fisket fremstår som en tidsmessig, oppegående og lønnsom næring, har fiskerisektoren siden 1970–80-tallet også hatt en enorm vekst innen havbruk.

Nest etter petroleumssektoren er fiskerisektoren vår største eksportnæring. I en årrekke har Norge vært blant verdens to–tre største eksportører av fisk og fiskeprodukter. Norsk sjømat eksportverdi var i 2010 på 53,8 milliarder kroner – eksportrekord for syvende år på rad.

Torskebestanden i Barentshavet er i dag verdens største, hysebestanden er rekordhøy og loddebestanden er sterk. De siste 10–12 årene har de norsk-russiske fellesbestandene, gjennom et godt samarbeid basert på langsiktige forvaltningsstrategier og en føre-var-tilnærming, gitt svært gode resultater. De siste årene har partene fullført arbeidet med harmonisering av teknisk regelverk for fiskeriene på begge sider av grensen.

Norske og russiske myndigheters felles innsats mot ulovlig, urapportert og uregulert (UUU) fiske i Barentshavet og Norskehavet gjennom de senere år har ytterligere medvirket til at bestandssituasjonen i disse havområdene nå er i så god forfatning.

Samtidig åpner ny kunnskap om marine organismer spennende fremtidsmuligheter for ny og bærekraftig verdiskaping gjennom marin bioprospektering.

5) Konturene av en olje- og gassregion

Antakelsen av at en stor del av verdens uoppdagede petroleumsressurser befinner

seg i arktiske områder, er en viktig årsak til den økende interessen for Arktis.

Barentshavet er ett av havområdene hvor man forventer å finne store petroleumsressurser. I 1986 ble det gjort store funn på Stockmanfeltet på russisk side. På norsk side fant man i 1980 Snøhvit, hvor utbyggingen startet i 2001, som første felt til havs. Funnene på Skrugard og Norvarg i 2011 har på nytt skapt forventninger.

Den uavklarte grenselinjen i havområdet mellom Norge og Russland utelukket letevirsomhet i deler av Barentshavet. Avgrensningsavtalen som trådte i kraft 7. juli 2011, åpner nye områder for petroleumsleting i det sørlige Barentshavet. Muligheter for norsk-russisk samarbeid er mange. Samtidig skaper økt petroleumsaktivitet nye miljøutfordringer i havområder med sårbare økosystemer.

Utsiktene til utnyttelse av olje- og gassressursene i nord har gjort at deler av den norske offshorenæringen og leverandørindustrien posisjonerer seg gjennom kompetansebygging og strategiske investeringer. Det har også engasjert en bred samfunnsdebatt om den nordlige landdelens forventninger om ringvirkninger for lokalsamfunn og næringsliv.

6) Gjennomslag for havrettens prinsipper

Det har de siste tiår skjedd viktige avklaringer i spørsmål om jurisdiksjon i Norskehavet, Barentshavet og Polhavet som berører Norge. Nær alle utestående grensespørsmål vedrørende Norge er nå avklart. I et område i det sørlige Smutthavet vil den endelige trekking av delelinjer bli foretatt i samsvar med ordningen fastsatt i 2006 når nabostatene (Island og Færøylene) har mottatt Kontinentalsokkelkommisjonens endelige anbefalinger for

yttergrensene av sine respektive sokler.

Videre er Norge den første av de arktiske statene som har fått avklart sin kontinentalsokkels yttergrense slik det er anvist i FNs havrettskonvensjon.

Vi kjenner dermed for første gang det fulle omfanget av Kongeriket Norges geografi – på land, til havs og på havbunnen. Norge har ansvar for havområder som er syv ganger større enn norsk landområde. Bekreftelsen fra de fem kyststatene rundt Polhavet, blant annet gjennom en ministererklæring (Ilulissaterklæringen) i 2008, om å legge havretten til grunn for avklaring av jurisdiksjonsspørsmål og forvaltning i de arktiske havområdene, har stor betydning.

Ilulissaterklæringen korrigerer den forestillingen som enkelte sentrale aktører hadde om at Arktis var et uregulert område der man kunne forvente åpen konflikt om ressursene. Understrekingen av at havretten gjelder i Polhavet, skaper et ryddig og forutsigbart forhold mellom kyststatene, samtidig som det sender et signal til resten av verden om at kyststatene er seg sitt ansvar bevisst. Det har vært en overordnet målsetting for regjeringen å bidra til å utvirke en slik enighet.

Havretten gir Norge råderett over betydelige ressurser. Men det betyr også at Norge har et stort ansvar for å forvalte

De utestående grensespørsmål vedrørende Norge er nå i det alt vesentlige avklart.

disse områdene på en god måte. Det er bred enighet om at en forutsetning for en god forvaltning, er kunnskap om ressursene og miljøet på havbunnen, i havet og på overflaten. Arbeidet med helhetlige forvaltningsplaner er viktig for å tilrettelegge for økt ressursutnyttelse innenfor bærekraftige rammer.

7) *Et nettverk av samarbeid tar form*

Siden avslutningen av den kalde krigen er det vokst frem flere samarbeidsordninger i nord, både sirkumpolart gjennom Arktisk råd og regionalt, blant annet gjennom Barentsrådet.

Forholdet til Russland er utviklet gjennom tosidige forbindelser, men også som en del av Barentssamarbeidet og gjennom Arktisk råd. Det tradisjonelle nordiske samarbeidet har også viet mer oppmerksomhet til nordområdespørsmål etter at utviklingen rundt Østersjøen var et dominerende tema på 1990-tallet. Urfolks-spørsmål er sentrale innen samarbeidet i Arktisk råd, Barentsrådet og Den nordlige dimensjon og i bilaterale nordområdedialoger med Russland og Canada. Sameitinget inngår i den norske delegasjonen til Arktisk råd og Barentsrådet, og deltar aktivt i urfolksnettverket.

I de siste årene er det fornyet interesse for sterkere samarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitikk mellom de nordiske landene, med klare føringer for politikk-utforming i nordområdene. Stoltenberg-rapporten fra 2009 skisserer konkrete ambisjoner for samarbeid på 12 ulike områder og foreslo i tillegg utvikling av en nordisk solidaritetserklæring. Rapportens anbefalinger fikk de nordiske utenriksministrenes støtte og følges nå opp på flere områder. Den nordlige dimensjon er et

partnerskap mellom EU, Russland, Norge og Island. Den er oppstått som ledd i nordlige EU-lands arbeid med å styrke EUs engasjement nordover. For Norge er dette samarbeidet verdifullt fordi det styrker EUs politiske og økonomiske engasjement i nord, på samme måte som EUs deltakelse i Barentsrådet sikrer en løpende kontakt med EU. Samarbeidet er organisert gjennom ulike partnerskap (miljø, transport og logistikk, helse, kultur). Gjennom Den nordlige dimensjon har en rekke felles-finansierte prosjekter blitt gjennomført, blant annet for å bedre miljø og helseforhold for regionens innbyggere.

Det er nære bånd mellom de forskjellige samarbeidsordningene. De er pragmatisk innrettet, med fokus på å løse oppgaver som er viktige for økonomi, miljø, ferdsel og samarbeid mellom land og regioner i nord.

2011–2030: RETNING OG OVERORDNEDE AMBISJONER

De siste 20 årene har vært preget av en rivende utvikling i nord. Likevel kan historien komme til å vise at vi i 2011 stod ved inngangen til nordområdenes tiår. Regjeringen mener utviklingen i nordområdene har et stort potensial for å bidra til å styrke det langsiktige grunnlaget for sysselsetting og verdiskaping, ikke bare i de nordlige deler av landet, men for hele Norge og norske interesser.

Det er et overordnet mål å legge til rette for økt verdiskaping i nordområdene. Dette må skje på en måte som ivaretar hensynet til miljø, klima og urfolk. Vi må derfor legge til rette for sameksistens mellom forskjellige næringer og interesser innenfor miljømessig bærekraftige rammer. Dette krever kunnskap, kompetanse

“ Det er et overordnet mål å legge til rette for økt verdiskaping i nordområdene. Dette må skje på en måte som ivaretar hensynet til miljø, klima og urfolk. ”

og ikke minst god dialog.

Politiske initiativ de siste tiårene har bidratt til å sikre fred og stabilitet, avklare og bekrefte de juridiske rammene for nasjonal jurisdiksjon og aktivitet i nordområdene, utvikle gode politiske samarbeidsstrukturer og et omfattende folk-til-folk-samarbeid. Med dette godt på plass mener regjeringen det er lagt et grunnlag som gjør det forsvarlig og naturlig å fokusere enda mer på den delen av samarbeidet som bidrar til økt verdiskaping og forbedring av livsvilkårene for folk i regionen.

For å lykkes med dette er det nødvendig å mobilisere kunnskap, dyktige enkeltaktører og ressursmiljøer, samt kapital. Vi må få til gode partnerskap mellom offentlige og private aktører. Samarbeidet mellom statlige, regionale og lokale myndigheter må utvikles. Og vi må utvikle nettverkene mellom norske og utenlandske aktører.

Kunnskap er navet i nordområdepolitikken. Det er menneskers kunnskap og daglige arbeid som gjør det mulig å utnytte og utvikle mulighetene i nord på en bærekraftig og langsiktig måte til beste for samfunnet. Regjeringen har tatt konkrete skritt for å bidra til systematisk bygging av kunnskap og kunnskapsinfrastruktur, ved universitetene, høyskolene og andre kunnskapsmiljøer, blant annet gjennom årlige tilskudd fra Utenriksdepartementet over Barents 2020-ordningen. Regjeringen er opptatt av å konsolidere og utvikle disse og nye miljøer videre. Arbeidsdeling, samarbeid, kritisk masse og kvalitet er stikkord. Regjeringen mener det vil være viktig å engasjere fremragende kunnskapsmiljøer i andre land og tilrettelegge for personutveksling med innovative bedrifter og kunnskapsinstitusjoner på aktuelle områder.

Regjeringen ser satsingen på nordområdene i et generasjonsperspektiv. De konkrete tiltakene blir løpende utformet gjennom nye planer og årlige budsjetter. Men vi trenger også en videre horisont som beskriver retningen og våre overordnede ambisjoner – både hva vi tror er fremtidens utviklingstrender, og hva vi vil strekke oss etter.

På denne bakgrunn skisserer regjeringen her syv utviklingslinjer som vil forme norske satsinger og prioriteringer i nordområdepolitikken.

1) En ny energiregion i Europa

Barentshavet ligger an til å kunne bli en viktig europeisk energiregion. Hvor raskt utviklingen vil gå og hvor betydningsfull en slik region vil bli, avhenger av markedsf forhold, teknologisk utvikling, hvor store drivverdige funn av olje og gass som

gjøres, og hvor raskt utviklingen av fornybar energi går framover. Utviklingen av petroleumsvirksomheten må også avveies mot andre næringer og interesser innenfor rammen av en helhetlig, økosystembasert forvaltning. Petroleumslieferanser fra denne regionen vil kunne styrke europeisk energisikkerhet og kunne gi viktige bidrag til verdens energiforsyning, samtidig som det kan gi grobunn for industri- og tjenesteutvikling i den nordlige landsdel. Dette har viktige økonomiske og utenrikspolitiske perspektiver.

Regionen har også et potensial innen utvikling av fornybar energi som vannkraft, vind og bølgekraft. Lange avstander, markedsmessige forhold, behovet for ny infrastruktur og hensyn til miljø og sikkerhet er sentrale utfordringer. Energidimensjonen vil etter alt å dømme være den viktigste driveren for økt oppmerksomhet om våre nordlige områder i politiske og økonomiske miljøer i andre deler av verden.

I vår kontakt med andre stater og utenlandske kommersielle interesser vil forhold knyttet til energitilgang og energisikkerhet få stadig større betydning, også som et utenriks- og sikkerhetspolitisk tema. Dagsorden vil ha sterkere fokus på spørsmål knyttet til energiproduksjon, infrastruktur, lokal verdiskaping og norske interesser i forhold til utvikling på andre landsokler i nord. Gitt regionens sårbare miljø vil spørsmål knyttet til miljøstandarder, teknologi, beskyttelse av særlig verdifulle områder og beredskapssystemer bli enda viktigere, med utfordringer og muligheter knyttet til teknologiutvikling for arktiske farvann.

Norge har geografiske fortrinn og omfattende erfaring og kunnskap om energi-

produksjon til havs som regjeringen vil bygge videre på. Regjeringen er opptatt av å tilrettelegge for at norske kompetansemiljøer og bedrifter skal ha en ledende rolle i å utvikle den nye energiregionen.

Som kyststater er det Norge og Russland som har ansvaret for regulering av sine respektive kontinentalsokler i Barentshavet. Regjeringen vil bidra til energiregionens potensial gjennom utvikling av nærmere samarbeid mellom ulike myndighetsorganer i de to land og mellom industri og tjeneste- og kunnskapsmiljøer.

Gass fra Barentshavet kan bli en viktig europeisk energiressurs. I Europa trekker

“ Norge har geografiske fortrinn og omfattende erfaring og kunnskap om energiproduksjon til havs som regjeringen vil bygge videre på. ”

EU og enkeltland opp planer for den videre utvikling av energiforsyningen frem mot 2050. Et gjennomgående trekk er utbygging av fornybar energi og energieffektivisering. Samtidig er det en erkjennelse av at det er betydelig behov for også andre energikilder i perioden frem til 2050. Det internasjonale energibyrået (IEA) fremhever fordelene med økt bruk av naturgass som erstatning for kull. Norge og Europa er langsiktige gasspartnere. Vi vil lete etter

mer gass – ikke minst i nordområdene.

Hvis det gjøres store nye funn i Barentshavet og markedsmessige forhold tilsier det, vil vi vurdere potensialet for lønnsom bruk av gass på land og hvordan ny infrastruktur kan utvikles. Forventningene om økt aktivitet kan gi grobunn for omfattende norsk-russisk offshoresamarbeid. Petroleumpotensialet i Barentshavet skaper også grunnlag for å utvikle forsterkede kunnskapsmiljøer som kan bidra til verdiskaping, økt sysselsetting og økte ringvirkninger i de nordlige deler av Norge og Russland.

2) En ny industriæra i nord

Nordområdenes ressurser har vært der i uminnelige tider. Det er kunnskapen og den økende etterspørselen som gjør det mulig å utnytte dem. Regjeringen vil prioritere satsing på utvikling av ny kunnskap om nye muligheter for industri, verdiskaping og arbeid i nord.

Forsvarlig utnyttelse av petroleumsressursene i havet har et særlig stort potensial. Regjeringens ambisjon er at utviklingen av denne næringen må gi muligheter for lokal verdiskaping og utvikling.

Bærekraftig forvaltning av fiskeriresursene vil fortsatt stå sentralt i næringsutviklingen i nord. I årene som kommer vil nye muligheter knyttet til havbruk kunne åpne seg. Gjennom satsing på marin bioprospektering legger regjeringen til rette for næringsutvikling knyttet til ny kunnskap om marine organismer. Helt nye produkter og prosesser vil utvikles, med potensial for verdiskaping og arbeidsplasser.

Større petroleumsproduksjon, økt mineraluttak og gunstig beliggenhet i

forhold til nye transportruter kan gjøre det mer attraktivt å lokalisere også annen industriproduksjon til nordområdene. Som det fremgår av petroleumsmeldingen, vil regjeringen legge til rette for økt industriell bruk av gass i Norge. Alternativverdien av gassen er å selge den i markedet. Industriell bruk av gass i Norge må derfor være lønnsomt med markedsbaserte gasskjøpsavtaler. Det tas utgangspunkt i at industrien utvikles i en miljøvennlig retning og innenfor rammene av norsk klimapolitikk.

Potensialet for økt næringsaktivitet gjør det enda mer interessant å utvikle det økonomiske samarbeidet med Russland, Sverige og Finland i nord.

Regjeringen vil legge til rette for et bredt og tett næringsmessig samarbeid med Russland. I tillegg til sektorsamarbeid vil tiltak for å redusere praktiske hindringer knyttet til visum, arbeidsmigrasjon, toll, skatt, grensepassering samt juridiske og eiendomsmessige forhold stå sentralt.

Samtidig er det spennende muligheter knyttet til tettere landbasert industrisamarbeid mellom de nordiske land i nord. Regjeringen vil arbeide for at det næringsmessige samarbeidet gradvis utbygges og fordypes, ikke minst i de grensenære områdene til Sverige og Finland, men også videre til andre land i og utenfor nordområdene. Det vil også være behov for økt samarbeid med andre land for å vurdere konsekvensene av ny virksomhet og identifisere gode miljøløsninger for felles prosjekter.

Regjeringen vil holde nær kontakt med regionale myndigheter og Sametinget i disse spørsmål.

3) Et foregangsområde for helhetlig havforvaltning

Allerede i dag ser vi et utstrakt samarbeid om bevaring av miljøet og bærekraftig forvaltning av de levende ressursene i nord. Vi har fått forvaltningsplaner som skal sikre en helhetlig og langsiktig forvaltning av de norske havområdene i nord, og legge til rette for økt verdiskaping innenfor rammer som sikrer at man bevarer økosystemenes struktur, virkemåte og produktivitet. Regjeringens ambisjon er å være ledende på dette området i årene som kommer.

Klimaendringer, havforsuring og økende aktivitet vil stille miljø- og ressursforvaltningen overfor stadig nye utfordringer og stille nye krav til kunnskap og tilpasning til de endringene som vil komme. Dette krever at vi utvikler vår nasjonale kunnskapsbaserte miljø- og ressursforvaltning. Å lykkes med dette er en forutsetning for å unngå at de endringene som vil komme, går på bekostning av viktige naturverdier, eller svekker miljøet og de levende ressursene som grunnlag for fremtidig utvikling og velferd.

En god miljø- og ressursforvaltning forutsetter også styrket samarbeid mellom de arktiske statene, og med de stater og aktører som har virksomhet i nordområdene. I denne sammenheng står samarbeidet under Arktisk råd og videreutvikling av samarbeidet med Russland om fiskeri- og havforvaltning i Barentshavet sentralt. Samarbeidet her vil bli viktig for harmonisering av standarder og regelverk for forsvarlig forvaltning av havområdene i nord.

“ Bærekraftig forvaltning av fiskeriressursene vil fortsatt stå sentralt i næringsutviklingen i nord. ”

4) Polhavets økende tiltrekning

En gang i fremtiden kan Polhavet fremstå som et hav der isen ikke lenger hindrer transport mellom Asia, Nord-Amerika og Europa.

Helårs skipsfart er ikke nært forestående i farvann som fortsatt vil være svært utsatt for vanskelige vær- og isforhold. Men allerede i dag benytter handelsskip på kommersielle vilkår nordlige sjøruter for å utnytte muligheten for kortere reisetid og lavere kostnader. Det er grunn til å tro at aktiviteten vil øke. For Russland byr dette på en lang rekke utfordringer langs en kyst med lite utbygget infrastruktur. For Norge byr det på utfordringer og risiko knyttet til økt skipsfart langs norskekysten, men også muligheter i forhold til å betjene denne trafikken.

I de nærmeste årene er det likevel transporter til og fra Russland og aktivitet knyttet til petroleumsvirksomhet som er forventet å stå for den vesentligste delen av transportveksten. Større aktivitet gir behov for å utvikle samarbeidet mellom Norge og Russland for å gjøre maritime aktiviteter tryggere og mer effektive.

Disse utviklingstrekkene får geopolitiske følger. Også land som Kina, Japan, Sør-Korea og Singapore er opptatt av de

mulighetene de nordlige sjøruter skaper, og det åpner seg et nytt rom for samarbeid og utveksling med disse landene. Dette gir betydelige muligheter til å utvikle kompetanse, infrastruktur og nettverk som styrker mulighetene for ringvirkninger i Norge. Vi vil kunne se økning i antall omlastinger i norske farvann. Kortere utskipningsvei og lavere priser kan øke norske aktørers konkurransedyktighet i forhold til asiatiske markeder.

Summen av disse utviklingstrekkene øker den strategiske betydningen av Norges kystlinje og havnekapasitet.

Økt aktivitet kan gi større behov for regulering i de nordlige havområdene og vil kunne få betydning for søk- og redningskapasitet og oljevernberedskap.

5) En global kunnskapsbank for miljø, klima og samfunn

Nordområdene utgjør en unik bank for kunnskap om den arktiske regionens miljø og klima som har betydning langt utover regionen selv.

Kunnskap om klima i Arktis vil ha betydning for den globale klimapolitikken og helt nødvendige beslutninger for å hindre global oppvarming. Kunnskap fra Arktis er allerede i dag avgjørende for å forstå ikke bare regionale, men også globale sammenhenger i klimasystemet. Samtidig er kunnskap om klimaendringene, havforsuring og hvilke konsekvenser dette vil få i nord, helt sentralt for miljø- og ressursforvaltningen, og for nødvendig tilpasning av fremtidig virksomhet i regionen.

Norge har systematisk bygget opp fagmiljøer som er godt rustet og posisjonert til å utvikle og formidle ny kunnskap. Senter for klimadynamikk ved Bjerknessenteret i Bergen, kunnskapsmiljøene tilknyttet

Universitetet i Tromsø og Framsenteret, Universitetet i Nordland, CICERO og andre sterke miljøer gir Norge en fremtredende rolle i internasjonalt samarbeid om det arktiske klima og konsekvensene av klimaendringene. Regjeringen legger stor vekt på å støtte disse fremragende kunnskapsmiljøene slik at de forblir internasjonalt ledende.

Svalbard er en unik plattform for nasjonal og internasjonal polarforskning med avansert vitenskapelig infrastruktur i Ny-Ålesund og ved Universitetssenteret på Svalbard (UNIS). I årene som kommer skal Svalbard videreutvikles som plattform for forskning, høyere utdanning og overvåking.

Gjennom etableringen av Arktisk råds permanente sekretariat i Tromsø økes muligheten for at de norske fagmiljøene kan bli enda viktigere premissleverandører for det internasjonale klimadiplomati.

Nordområdene har også store miljøutfordringer knyttet til regionens sårbare natur, til tilførsler av langtransporterte miljøgifter og til farlig avfall på russisk side av grensen, herunder atomavfall. Internasjonalt samarbeid har gitt viktige forbedringer, men i årene som kommer er det fortsatt nødvendig å ha et skarpt fokus på disse utfordringene og sikre at økonomisk og industriell virksomhet skjer innenfor naturens tålegrenser.

6) Sterkt og nyskapende samarbeid i nord

Det regionale samarbeidssystemet i nord er pragmatisk og fokusert på å løse praktiske utfordringer over landegrensene.

Regjeringen vil at Arktisk råd, Barentsrådet og Den nordlige dimensjon videreutvikles og styrkes. Mange utfordringer løses best gjennom et tett samarbeid, og alle

“ For Norge vil det også i fremtiden være viktig å sikre at de grunnleggende folkerettslige prinsippene etterleves, og at kyststatenes særlige rettigheter, plikter og ansvar respekteres. ”

landene uttrykker ønske om å forsterke samarbeidet. Regjeringen ønsker at Norge fortsatt skal være en pådriver for å fordype og utvide dette samarbeidet, med åpne kanaler til ikke-arktiske stater og partnere utenfor regionen.

Kontakt og samarbeid mellom akademiske og andre kunnskapsmiljøer på tvers av landegrensene i nord har bidratt til et sterkere nettverk som også har stimulert til gode politiske løsninger mellom statene. Regjeringen vil i årene som kommer bidra til utvidelse og forsterking av slike miljøer mellom Norge og nabostatene, og nordamerikanske, europeiske og asiatiske miljøer.

Forvaltning av petroleumsressursene og fastsettelse av vilkår for leting og utvinning er et nasjonalt ansvar. Et internasjonalt samarbeid er ønskelig når det gjelder kunnskapsutvikling vedrørende miljø og sikkerhet.

Det samme gjelder muligheten til å videreutvikle samarbeidet med Russland innen disse regionale rammene. Norge og Russland har innledet et viktig samarbeid om å opprette et felles program for miljøovervåkning, og å legge grunnlaget for en helhetlig forvaltningsplan for den russiske del av Barentshavet basert på de samme prinsipper som den norske.

Samarbeidet innenfor Arktisk råd har over årene stadig blitt styrket, og rådet har bidratt til å sette viktige problemstillinger på dagsordenen, ikke minst når det gjelder miljø og klima, men også på områder som skipsfart, olje og gass og turisme. Dette ble supplert i 2011 ved inngåelsen av den første juridisk bindende avtalen fremforhandlet mellom Arktisk råds medlemsland, etter initiativ fra dette forum, avtalen om søk- og redningssamarbeid i Arktis. Det er grunn til å vente at det kan komme flere slike avtaler i årene som kommer. Høsten 2011 startet forhandlinger mellom Arktisk råds medlemsland, om et arktisk oljevern-instrument, ledet av Norge sammen med USA og Russland.

Det er viktig å møte den økte interessen fra stater og aktører utenfor de arktiske områdene på en konsekvent og forutsigbar måte. Norge anerkjenner andre staters legitime interesser i Arktis og hilser velkommen nye permanente observatører til Arktisk råd som oppfyller de fastsatte kriterier for slik deltakelse.

Urfolks stilling vil alltid stå sentralt i det regionale samarbeidet i nord. I fora som Arktisk råd og Barentsrådet kan urfolks interesser på tvers av landegrensene i et stort geografisk område ivaretas og videreutvikles.

Barentssamarbeidet vil markere 20-årsjubileum i 2013 under norsk formann-

skap. Mye har skjedd både regionalt og globalt siden Kirkenes-erklæringen fra 1993. Mange erfaringer er høstet. Det er nå naturlig å se fremover, og Norge vil ta initiativ til å utforme en ny samarbeids-erklæring som gir visjoner og retning for samarbeidet de neste 20 år. Flere områder for fordypet samarbeid avtegner seg: utvikling av mineralnæringen, fortsatt styrket mellomfolkelig samkvem, gradvis integrasjon av arbeidsmarkedene, forsterket utdannings-, miljøvern- og forskningssamarbeid, og andre forhold som er viktige for miljø, folks livsvilkår og næringsutvikling. Regionale myndigheter, urfolks organisasjoner og Barentssekretariatet spiller en viktig rolle for å drive dette samarbeidet fremover.

7) *Nytt geopolitisk sentrum i nord*

Den strategiske og geopolitiske interessen for nordområdene var gjennom mer enn fire tiår formet av den kalde krigens logikk og regionens utilgjengelighet.

Fortsatt har de nordlige områdene militærstrategisk interesse, blant annet gjennom lokalisering av deler av den russiske atomvåpenstyrken og som øvingsområde for viktige fly og marineenheter. Norge har i NATO arbeidet for at alliansen igjen har oppmerksomhet på sine nærområder

“ Regjeringen vil at Arktisk råd, Barentsrådet og Den nordlige dimensjon videreutvikles og styrkes. ”

– herunder de som ligger i nord. Dette arbeidet bygger på lang erfaring med at sikkerhetspolitisk klarhet skaper stabilitet og forutsigbarhet for alle parter.

Norge legger vekt på å fortsette utviklingen av et tett og forutsigbart samarbeid med Russland i nord. Visjonen er at vi gradvis kan utvikle dette naboskapet til å få kvaliteter vi kjenner fra de åpne og tillitsfulle naboskapsrelasjonene Norge har med sine nordiske naboer.

Norge har flyttet Forsvarets fellesoperative hovedkvarter til Bodø og flyttet tyngdepunktet for Forsvarets ressurser og aktivitet nordover. Dette er ikke et svar på en militær trussel, snarere en naturlig måte for nordområdestaten Norge å markere det ansvaret vi har i nord. Forsvaret vil i tiden fremover ha et økende fokus på å løse sine oppgaver i nord.

I årene som kommer vil Norge videreføre sin lange tradisjon med å invitere til allierte øvelser i våre områder, særlig i nord. Det vil også være naturlig med en videreutvikling av det norsk-russiske samarbeidet både på det militære området og knyttet til kontroll med fiskeriaktiviteten i Barentshavet.

Samtidig er det strategiske bildet i endring. De tradisjonelle konfrontasjonslinjene mellom øst og vest viker plasseren for både utvidet samarbeid og for interessemarkeringer fra flere aktører – nord-amerikanske, europeiske og asiatiske. Deres interesse rettes mot nye transportårer, adgang til ressurser og kunnskap om klimaendringer, issmelting og havenes utvikling.

Tilgjengeligheten til nordlige farvann bedres som følge av issmeltingen, så vel som av ny teknologi for transport og overvåkning. Farvann som lenge knapt

“ Klimaendringer, økt tilgang til naturressurser og økende menneskelig aktivitet tegner nå nordområdene som en region av betydelig geopolitisk interesse. ”

hadde trafikk, vil i økende grad få kommersiell aktivitet, og vi må forberede oss på både ønsket og uønsket trafikk. Det blir økt behov for å holde orden i våre nordlige havområder, og det vil bli økte krav til kyststatenes søk - og redningskapasitet.

For Norge vil det også i fremtiden være viktig å sikre at de grunnleggende folkerettslige prinsippene etterleves, og at kyststatenes særlige rettigheter, plikter og ansvar respekteres. Det er et godt utgangspunkt at de arktiske kyststatene er enige om de folkerettslige spillereglene. Det vil være viktig for norsk nordområdediplomati å styrke og befeste denne enigheten ytterligere internasjonalt.

I utviklingen av nordområdepolitikken og i presentasjonen av politikkenes hovedlinjer overfor internasjonale miljøer har regjeringen brukt begrepsparet ”høye nord – lav spenning”. Under den kalde krigen var disse områdene preget av faren for konfrontasjon mellom stormaktene. Likevel klarte Norge og Russland å løse

praktiske utfordringer på en pragmatisk måte. Det samme gode og pragmatiske samarbeidet mellom Norge og Russland vil være en viktig prioritet i årene som kommer.

Klimaendringene, økt tilgang til naturressurser og økende menneskelig aktivitet tegner nå nordområdene som en region av betydelig geopolitisk interesse – et nytt geopolitisk sentrum. Det er regjeringens overordnede mål å utnytte de muligheter som dette gir, og samtidig forvalte miljø og ressurser på en bærekraftig måte og opprettholde nordområdene som en fredelig og stabil region. Norge vil derfor i årene fremover også kjennetegnes som en aktør med konsekvent og forutsigbar suverenitetshevdelse, og en pådriver for samarbeid med andre land preget av tillit og åpenhet.

UD
Nordområdene 2011

3

Hovedmål og strategiske prioriteringer

Malmtoget på Ofotbanen

3

DE SENTRALE utenrikspolitiske målene i nordområdepolitikken er:

- å trygge fred, stabilitet og forutsigbarhet;
- å sikre en helhetlig økosystembasert forvaltning som tar vare på naturmangfoldet og gir grunnlag for en bærekraftig utnyttelse av ressursene;
- å styrke det internasjonale samarbeidet og den internasjonale rettsorden;
- å styrke grunnlaget for sysselsetting, verdiskaping og velferd i hele landet gjennom regional og nasjonal satsing, i samarbeid med partnere fra andre land og med berørte urfolk.

Kunnskap, aktivitet og nærvær er retningsgivende begreper for regjeringens satsing på nordområdene:

KUNNSKAP: Norge skal ha som ambisjon å være ledende på kunnskap om, for og i nord. Nordområdestrategien definerer kunnskap som selve navet i nordområde-satsingen.

AKTIVITET: Norge skal ha som ambisjon å være ledende på sentrale verdiskapingsområder i nord og den fremste forvalter av miljøet og ressursene i nord. Dette krever et nært samspill mellom nasjonale, regionale og lokale myndigheter, næringsliv og relevante forskningsmiljøer.

NÆRVÆR: Norge skal ha som ambisjon å sikre tilstedeværelse på alle deler av norsk territorium og i norske havområder i nord gjennom en politikk for bosetting, verdiskaping, forvaltning, arbeid og kultur i det nordlige av Norge, både med sivile kapasiteter og gjennom Forsvarets nærvær.

STRATEGISKE SATSINGER – RESULTATER OG PRIORITERINGER.

For å gjennomføre hovedmålsettingene i nordområdepolitikken har regjeringen formulert en rekke overordnede strategiske prioriteringer. Disse kan sammenfattes i 15 punkter. I det følgende gis en oversikt over de viktigste resultatene i nordområde-satsingen og prioriteringer videre frem-

over, relatert til hver av de 15 overordnede prioriteringene.

1. Norge skal være ledende på kunnskap om, for og i nordområdene

Resultater:

- Et markert løft for klima- og miljøforskning. Framsenteret i Tromsø – et internasjonalt ledende senter for klima og miljøforskning, hvor blant annet Norsk Polarinstituttets kompetansesenter for is, klima og økosystemer (ICE) inngår. Framsenteret ble åpnet i 2010 og har nå 19 medlemsinstitusjoner. De samarbeider på fem prioriterte forskningsområder som engasjerer rundt 500 ansatte.
- Årlige millionbidrag for å tette kunnskapshull i møte med utfordringer, og for å utnytte mulighetene i nordområdene. Tilskuddsordningen Barents 2020 ble opprettet i 2006. Fra første utbetaling i 2007 og frem til og med 2012 er det bevilget til sammen 303 mill. kroner til totalt 56 prosjekter.
- Nytt polarforskningsprogram under Norges forskningsråd etablert fra 2011 med en bevilgning på 45 mill. kroner.

- Norge var en pådriver for å få etablert verdens største polarforskningsprogram, *International Polar Year (IPY)* (2007–2009). Stortinget bevilget 330 mill. kroner til norsk innsats under IPY, herunder 27 norske forskningsprosjekter og tokt med G.O. Sars i Sørishavet.
- Forskningsprogrammene *Geopolitikk i nord* og *Asia's role in the High North* etablert gjennom Norges forskningsråd, og støttes over Barents 2020 med hhv. 28 mill. kroner over fem år og 15 mill. kroner over tre år.
- Økt utdannings- og forskningssamarbeid med Russland, Canada og USA, blant annet gjennom 196 nordområdestipender siden etableringen i 2007.
- Aktiv oppfølging overfor arbeids- og næringsorganisasjoner og utdannings- og forskningsinstitusjoner for å heve kunnskapen om utfordringene og mulighetene i nord.
- Sterke nordnorske nettverk etablert ved tettere samarbeid mellom institusjonene i landsdelen gjennom den overordnede SAK-politikken (Samarbeid, Arbeidsdeling, Konsentrasjon).
- Kraftsamling for forskning gjennom etablering av en ordning med regionale forskningsfond. Fondsregion Nord-Norge har prioritert prosjekter innenfor klimatilpasning, regional velferdsutvikling og grenseoverskridende regional utvikling.
- Utvikling av kunnskapssentre på Svalbard, blant annet gjennom styrking av

forskningsinfrastrukturen og studiekapasiteten ved Universitetscenteret på Svalbard (UNIS). Antall studieplasser ved Universitetet i Tromsø og Universitetet i Nordland er økt i 2009 og 2011.

- Rekordhøy internasjonal forskningsaktivitet på Svalbard. Ti nasjoner har forskningsstasjoner i Ny-Ålesund, og nær halvparten av studentene ved UNIS er utenlandske statsborgere.
- Norge har initiert etableringen av et unikt jordobservasjonssenter på Svalbard (SIOS – *Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System*) hvor nærmere 20 land deltar.

Prioriteringer videre:

- Videreutvikle kunnskapsmiljøene ved Framsenteret i Tromsø slik at senterets miljø fortsatt skal være internasjonalt ledende på forskning om klima og miljø i nordområdene.
- Regjeringen går inn for å anskaffe et nytt isgående forskningsfartøy med hjemmehavn i Tromsø. Tidspunkt for gjennomføring vil regjeringen komme tilbake til.
- Øke involvering av nordnorske kunnskapsmiljøer ved at minst 50 % av tilskuddsmidlene under Barents 2020-ordningen skal gå til prosjekter hvor nordnorske kunnskapsmiljøer deltar.
- Ta initiativ til å kartlegge norske kunnskapsmiljøers styrker innen nordområderelatert utdanning og forskning med sikte på ytterligere samarbeid,

samordning og arbeidsdeling for å sikre kvalitet og god ressursutnyttelse.

- Forskning og høyere utdanning skal fortsatt være en av pilarene for norsk virksomhet på Svalbard.

2. Regjeringen vil hevde suverenitet og utøve myndighet i nord på en troverdig, konsekvent og forutsigbar måte.

Resultater:

- Forsvarets tyngdepunkt er flyttet nordover blant annet gjennom flyttingen av Forsvarets Operative Hovedkvarter fra Stavanger til Bodø og etableringen av Kystvaktens hovedkvarter på Sortland 1. januar 2012.
- Regjeringen har styrket evnen til suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse i nord gjennom økt operativ aktivitet.
- Anskaffet fem nye fregatter som bedrer Norges kapasitet til å håndtere de store havområdene i nord.
- Kystvaktens fartøystruktur er modernisert gjennom anskaffelse av moderne multirollefartøyer. Særlig er overvåkningskapasitet og mobilitet styrket. Dette vil forsterkes ytterligere ved innfasing av NH-90 på de helikopterbærende fartøyene.
- Inngått avtale med Island om sikkerhets-, forsvars- og beredskapssamarbeid (2007) der styrket samarbeid om søk- og redningstjenester, sivil beredskap og forsvarsrelatert virksomhet står sentralt.

- Etablert bred fagmilitær kontakt i nord. Gjennomført felles maritime øvelser mellom Norge og Russland i 2010 og 2011, de såkalte Pomor-øvelsene.

Prioriteringer videre:

- Forsvarets helikoptermiljø på Bardufoss vil videreutvikles ved å konsentrere den maritime helikopterkapasiteten ved flystasjonen.
- Videreutvikle øvingsvirksomheten i nord med allierte, men også med andre viktige samarbeidsland.
- Det legges opp til økt øvingsaktivitet i Hæren i 2011 og 2012. En vesentlig del av denne øvelsesaktiviteten foregår i nord.
- Kystvakten prioriterer de nordlige havområder, og aktiviteten der vil etter planen i 2011 og 2012 ligge på opp mot 2500 patruljedøgn årlig.
- Kysteskadrens (fregatt, Skjold-klassefartøy, mineryddingsfartøy, ubåter) seilingsaktivitet i nord øker jevnt i takt med innfasingen av nye fartøyer. Det legges opp til en dobling av antall seilingsdøgn fra 2008 fram til 2012.
- Fortsette innfasingen av NH 90-helikoptrene.
- Starte byggingen i 2012 av den første av to nye grensestasjoner for grensevakten på den norsk-russiske grensen.
- Videreutvikle det militære samarbeidet med Russland.

3. Regjeringen vil at Norge skal være den fremste forvalter av miljøet og naturressursene i nordområdene

Resultater:

- Utarbeidet forvaltningsplanen for Norskehavet og oppdatert forvaltningsplanen for det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Forvaltningsplanene vekker internasjonal interesse og bidrar til styrket fokus på ressursforvaltning i nord.
- Vernet Jan Mayen med territorialfarvann som naturreservat, og utvidet Bjørnøya naturreservat til territorialgrensen 12 nautiske mil fra land.
- Innført forbud mot tung bunkersolje for skip som ferdes i verneområdene på Svalbard.
- Lagt frem og fått vedtatt en ny lov om forvaltning av naturens mangfold.
- Kartlagt 53 000 km² havbunn gjennom MAREANO-programmet i forvaltningsplanområdet for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten.
- Videreført satsingen på forskning om klimaeffekter på fiskebestander, økosystemer og akvakultur, blant annet innen rammen av et eget program i regi av Havforskningsinstituttet.
- Økt satsingen på kunnskap om forvaltning av villevende marine ressurser innen rammen av bredt anlagte samarbeidsprogrammer mellom forskjellige institusjoner.

- Utarbeidet en felles norsk-russisk miljøstatusrapport for Barentshavet og startet opp arbeidet med en felles norsk-russisk miljøovervåking av Barentshavet.

Prioriteringer videre:

- Følge opp nasjonale mål og internasjonale forpliktelser på klima- og miljøområdet og fortsatt legge høye miljø- og sikkerhetsstandarder til grunn for næringsvirksomhet basert på førevar-prinsippet, prinsippet om samlet belastning, naturmangfoldlovens bestemmelser om bærekraftig bruk og vern og svalbardmiljøloven.
- Være et foregangsland når det gjelder helhetlig og økosystembasert forvaltning av havområdene, og arbeide for at alle land med havområder som grenser til norske havområder utvikler helhetlige forvaltningsplaner.
- Arbeide for at klimatilpasning blir et sentralt tema for Arktisk råd og andre samarbeidsfora i nordområdene, og at det utarbeides arktiske klimatilpasningsstrategier som møter utfordringene.
- Få i stand et målrettet globalt og regionalt samarbeid for å sikre beskyttelse av særlig sårbare områder og arter.
- Arbeide for å redusere utslippene av kortlivede klimapåvirkere i nordområdene.
- Arbeide for at kunnskap om klimaendringer i nord når frem til og prioriteres i de internasjonale klimaforhandlingene.

- Styrke havmiljøsam arbeidet med Russland med sikte på å etablere et helhetlig norsk-russisk miljøovervåkingsprogram for Barentshavet.
- Ta sikte på å fullføre kartleggingen av havbunnen i Lofoten-Barentshavet innen 2020.
- Samarbeide med Finland om tiltak for bærekraftig fiske og gjenoppbygging av svake laksebestander i Tanavassdraget.

4. Regjeringen vil styrke overvåking, beredskap og sjøsikkerhet i de nordlige havområder

Resultater:

- Etablering av trafikksentral i Vardø i 2010, som også er et nasjonalt kompetansesenter for sjøsikkerhet, oljevernberedskap og overvåking.
- Kraftig styrking av oljevernberedskapen gjennom en systematisk utskifting av statlig oljevernmateriell etter 2006.
- "Barentshavet på skjerm": Kystverket forbereder etableringen av overvåkings- og informasjonssystemet BarentsWatch med sikte på å levere pålitelige tjenester i tråd med offentlige og private brukeres behov.
- Norge var en pådriver for den første folkerettslig bindende avtalen utarbeidet i Arktisk råd om søk og redning i Arktis, som ble undertegnet under ministermøtet i Nuuk i mai 2011. Avtalen avklarer hvert lands geografiske ansvarsområde.

Prioriteringer videre:

- Sette i drift og fremme åpen del av BarentsWatch i 2012, og arbeide videre med lukket del i nært samarbeid med etater med operativt ansvar til sjøs. Drifts- og utviklingsorganisasjonen for åpen del legges til Tromsø.
- Pådriver for utvikling av bindende regler for skip som seiler i polare farvann (den såkalte Polarkoden) gjennom arbeid i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO).
- Videreutvikle oljevernberedskapen.
- Være pådriver for styrket regionalt samarbeid om oljevernberedskap gjennom Arktisk råd.
- Styrket sjøsikkerhet:
  - Igangsette drift av ny værradar ved Gednje på Varangerhalvøya.
  - Lostjeneste på Svalbard er foreslått innført.
- Styrket nærvær:
  - Videreføre arbeidet med å anskaffe nye redningshelikoptre med sikte på å ha nye helikoptre på plass innen 2020.
- Styrket kapasitet på Svalbard:
  - Sysselmannens helikoptertjeneste skal fra 2014 ha to store helikoptre, samt bedret responstid.
- Høy beredskap:
  - Videreføre arbeidet med å styrke sjøsikkerheten og beredskapen mot akutt forurensing i nordområdene.

- Bedre kunnskap:
  - Videreføre sjøkartlegging ut fra prioriterte behov for forskning og transport i området, blant annet gjennom samarbeid om sirkumpolar sjøkartlegging.

5. Regjeringen vil styrke og videreutvikle samarbeidet med Russland

Resultater:

- Inngått historisk avtale med Russland om maritim avgrensning i Barentshavet og Polhavet etter 40 år med forhandlinger. Avklaringen av delelinjen er en milepæl og åpner nye samarbeidsmuligheter. Norge og Russland har nå landgrense fra 1826 og havgrense fra 2011.
- Økt samhandel fra 13,6 mrd. kroner i 2005 til 17 mrd. kroner i 2010.
- Kraftig økning i grenseoverskridende kontakt. Antall grensepasseringer ved Storskog har økt fra rundt 8000 i 1990 til 107 000 i 2005, og ligger i 2011 an til å bli rundt 190 000.
- Fra en sped start har det økonomiske samarbeidet i nord økt kraftig; 40 norske selskaper er etablert i Murmansk.
- Gjenopprettet et honorært konsulat i Arkhangelsk i september 2010.
- Styrket Norges diplomatiske nærvær i Russland gjennom omprioritering av ressurser i utenriksstjenesten.

-
- Fremforhandlet avtale om grenseboerbevis som gjør det langt enklere for dem som bor nær den norsk-russiske grensen å ha kontakt over grensen.
  - Strategisk energipartnerskap gjennom etablering av omfattende energidialog med Russland som inkluderer oppfølging av avgrensingsavtalen om eventuelle grenseoverskridende funn.
  - Etablert bred fagmilitær kontakt i nord. Gjennomført felles maritime øvelser mellom Norge og Russland i 2010 og 2011, de såkalte Pomor-øvelsene.
  - Gjennomført betydelige lettelsers for næringslivet og folk flest i det grensenære samarbeidet med Russland, blant annet ved arbeidstillatelser for ufaglært arbeidskraft og forenklet visumbehandling (Pomorvisum).
  - Barentssekretariatets grenseoverskridende prosjekter (3200 prosjekter siden 1993) har bidratt til en vesentlig styrking av folk-til-folk-samarbeidet med Russland.
  - Styrket norsk-russisk samarbeid innenfor blant annet utdanning, miljøvern, helse, fiskeriforvaltning og næringsliv.
  - Støttet norske fiskeriorganisasjoners samarbeid og dialog med søsterorganisasjoner i Russland.
  - Atomsamarbeidet: Norge har bidratt til opphugging av fem utrangerte atomubåter. Samtlige av de 180 store radioaktive kildene i fyrlykter i Nordvest-Russland er erstattet med solcellepaneler.
  - Kraftig økning i antall russiske studenter i Norge – fra 526 i 2005 til 1 175 i 2010.
  - Inngått avtale (MoU) mellom Kunnskapsdepartementet og det russiske Utdannings- og vitenskapsministeriet om samarbeid innen høyere utdanning.
  - Styrket miljøvernssamarbeidet med Russland innen områdene helhetlig havforvaltning, naturmangfold og miljøovervåking i grenseområdene, samt forsvarlig håndtering av miljøgifter.
  - Etablert et bredt helsesamarbeid, blant annet om smittsomme sykdommer, koordinering av primær- og spesialist-tjenesten og fremme av sunn livsstil.
  - Etablert et omfattende samarbeid om utsatte barn, ungdom og familier i nordområdene, blant annet gjennom det multilaterale barneprogrammet *Children and Youth at Risk in the Barents Region (CYAR)*.
  - Øke kapasiteten på grensekontrollstasjonen Storskog ved å iverksette strakstiltak i løpet av vinteren 2011/2012, herunder utvidelse av kontrollkapasiteten med flere inngående og utgående filer og kontrolluker, utplassering av utstyr for elektronisk kontroll av pass og språkopplæring. Det er foreslått økning i politiets bemanning på Storskog i 2012.
  - Regjeringen vil gjennomgå visumpraksis og retningslinjer med sikte på å innføre ytterligere lettelsers i norsk visumpraksis overfor russiske borgere innenfor rammen av Schengen-samarbeidet i innværende stortingsperiode.
  - Regjeringen tar sikte på igangsetting av grenseboerbevisordningen i første halvår 2012.
  - Videreføre innsats og påvirkning for å stoppe de store utslippene fra nikkelproduksjonen i Petsjengaregionen på Kolahalvøya.
  - Følge opp de mange konkrete satsingene i Felleserklæringen om grensenært samarbeid og Arbeidsplanen for styrking av norsk-russisk grenseoverskridende samarbeid i perioden 2011 – 2015.
  - Legge frem en strategi for nærings-samarbeidet med Russland i 2012.
  - Arbeide for ytterligere lettelsers i vilkårene for arbeidsmobilitet mellom Norge og Russland.
- Prioriteringer videre:*
- Regjeringen går inn for å bygge en ny grensestasjon på Storskog i Sør-Varanger. Regjeringen vil komme tilbake til tidspunkt for gjennomføring.

6. Regjeringen vil styrke og videreutvikle samarbeidet med øvrige arktiske land og intensivere dialogen med andre partnere vi har felles interesser med i Arktis

Resultater:

- Gjennom nordområdediplomatiet har Norge bidratt til økt internasjonal oppmerksomhet og bedre forståelse for utviklingen i nord.
- Norge har styrket sin posisjon som sentral premissleverandør i nordområdene.
- Det er etablert bredt anlagte nordområdedialoger med medlemslandene i Arktisk råd, og gjennomført dialog med vekt på energi med Tyskland, Frankrike, Storbritannia, Spania, Polen, Nederland og Italia.
- Startet dialog med asiatiske land (Kina, Japan, Sør-Korea) om spørsmål relatert til nordområdene.
- Inngått en samarbeidsavtale med Island om nordområderelatert forskning, og etablert et treårig gjesteprofessorat ved Universitetet i Akureyri.
- Norge holder tett og løpende kontakt med EUs organer om utviklingen i nordområdene.
- Inngått en samarbeidserklæring med Grønlands landsstyre (Naalakkersuisut).

Prioriteringer videre:

- Bidra til å forme dagsorden og fremme norske synspunkter og interesser i nordområdene og Arktis.
- Opprette et samordningsforum ledet av utenriksministeren med deltakelse av fylkesrådslederne i Nordland, Troms og Finnmark, samt sametingspresidenten, for å utveksle informasjon og styrke muligheten til gjennomføring av større prosjekter.
- Videreføre eksisterende dialoger med vekt på å utvikle konkrete samarbeidsprosjekter med andre land.
- Inngå en avtale med Storbritannia om styrket samarbeid om polarforskning og kulturminner.
- Intensivere dialogen med de landene/organisasjonene som søker permanent observatørstatus i Arktisk råd (Kina, Japan, Sør-Korea, Italia, Europa-kommisjonen).
- Styrke det konkrete samarbeidet med Nord-Sverige og Nord-Finland.

7. Regjeringen vil styrke samarbeidet i Arktisk råd og i regionale fora som Barentssamarbeidet og Den nordlige dimensjon

Resultater:

- Et permanent sekretariat for Arktisk råd etableres i Tromsø innen 2013. Dette styrker samarbeidet i Arktisk råd og Norges posisjon i arktisk samarbeid og politikktutforming.

- Den første juridisk bindende avtale mellom Arktisk råds medlemsland er inngått (Avtalen om søk og redning i arktiske områder).
- Arktisk råds globale rolle er styrket gjennom etablering av kriterier for opp-tak av nye permanente observatører.
- Etablert partnerskap på miljø, helse, transport og logistikk samt kultur gjennom Den nordlige dimensjon (samarbeid mellom EU, Island, Norge og Russland).

Prioriteringer videre:

- Norge skal være en pådriver for å styrke Arktisk råd, og arbeide for et mer forpliktende samarbeid på relevante områder med medlemmer og observatører.
- Fremforhandle et arktisk oljevern-instrument og rapportere om status for dette arbeidet på Arktisk råds ministermøte i 2013.
- Arbeide for at flere land tas opp som permanente observatører til Arktisk råd.
- Videreutvikle Barentssamarbeidet gjennom Norges formannskap i Barentsrådet 2011-2013. Hovedprioritering er å fremme Barentsregionen som en innovativ og miljøansvarlig ressursregion basert på kunnskap.
- Utarbeide en ny og oppdatert politisk erklæring til Barentssamarbeidets 20-årsjubileum i 2013 for å trekke opp hovedlinjene for samarbeidet fremover.

- Arbeide for større grad av samordning av og synergi mellom de ulike regionale samarbeidsforaene.
- Arbeide for å styrke den parlamentariske dimensjonen innen arktisk samarbeid.

8. Regjeringen vil fortsette arbeidet for gjennomføringen av havretten, og videreutvikle standarder og regelverk på relevante områder

Resultater:

- Norge har gjennom aktivt nordområde-diplomati bidratt til å etablere enighet om at FNs havrettskonvensjon utgjør det overordnede rettslige rammeverk for Polhavet.
- Første enighet mellom kyststatene til Polhavet ble markert på møte i Oslo i oktober 2007.
- Bidratt til Ilulissaterklæringen (2008) som slår fast at de fem kyststatene til Polhavet (Canada, Danmark, Russland, USA og Norge) anerkjenner havretten som rammeverket for nasjonale tiltak og samarbeid i Polhavet.
- Endelig avklaring av kontinentalsokkellens utstrekning. Norge har som første arktiske stat mottatt anbefalinger fra Kontinentalsokkelkommisjonen.
- Avgrensningsavtalen med Russland trådte i kraft 7. juli 2011.

Prioriteringer videre:

- Regjeringen vil arbeide videre for full gjennomføring av havretten og gjennom aktivt diplomati bidra til økt respekt for og oppslutning om havrettens prinsipper.
- Bidra til fastsettelse av bindende krav til skip og maritime operasjoner i arktiske farvann gjennom etableringen av en polarkode i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO).

9. Regjeringen vil legge til rette for videreutvikling av en bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring i nord

Resultater:

- Avskaffet omfattende ulovlig fiske gjennom et vellykket samarbeid med Russland om bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske i Barentshavet (UUU-fiske). I 2009 og 2010 ble det ikke registrert noe ulovlig fiske av torsk og hyse.
- Lansert en nasjonal strategi for marin bioprospektering i 2009. Regjeringen vil gjennom målrettet satsing på marin bioprospektering legge til rette for ny verdiskaping.
- Regjeringen har bidratt til etablering av en avlsstasjon for torsk, en havbruksstasjon og en forsøksstasjon for fiskesykdommer i Tromsø-området og et nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur ved Nofima i Tromsø.

Prioriteringer videre:

- Videreføre det gode norsk-russiske samarbeidet om forvaltningen av fiskebestandene i Barentshavet, samt arbeide for at samarbeidet med andre land og sammenslutninger utvikles slik at forvaltningen ytterligere forbedres.
- Stimulere videre omstilling og nyskaping i sjømatnæringen.
- Legge til rette for vekst i havbruksnæringen i Nord-Norge innenfor miljømessig bærekraftige rammer.
- Styrke kompetansen og rekrutteringen til sjømatnæringen.
- Følge opp den nasjonale strategien for marin bioprospektering.
- Videreføre satsingen på overvåking av fremmedstoffer i fisk fra de nordlige havområdene og oppdrettsnæringen.
- Videreføre torskeavlsprogrammet i regi av Nofima.

10. Regjeringen vil legge til rette for en forsvarlig utnyttelse av petroleumsressursene i nord

Resultater:

- Petroleumsvirksomheten i nord er utviklet til sitt historisk høyeste nivå, og nye områder er åpnet for leting. Rammene for virksomheten er lagt gjennom Petroleumsmeldingen og den oppdaterte forvaltningsplanen for Barentshavet-Lofoten.

FOTO: FF/NASA/NORSK ROMSENTER/INNHETSGRAFIKK.NO

Den norske AISat-1 forbedrer oversikten over maritim aktivitet i nordområdene

Igangsatt geologisk kartlegging av området vest til den nye avgrensingslinjen mot Russland.

- Satt i gang åpningsprosess/konsekvensutredning for Jan Mayen. Startet seismiske undersøkelser.
- Kartlagt hvilke havner i Øst-Finnmark som er egnet til lokalisering av en eventuell oljebase. Flere havner er vurdert, men av de eksisterende havnene er det kun Kirkenes som oppfyller kravene som stilles til større ilandføringsanlegg og petroleumsanlegg.

Prioriteringer videre:

- Tilrettelegge for økt petroleumsvirksomhet i norsk del av det sørlige Barentshavet, blant annet ved å igangsette en konsekvensutredning etter petroleumsloven med sikte på tildeling av utvinningstillatelser i det tidligere omstridte området vest for avgrensningslinjen i Barentshavet syd (sør for 74°30' N).
- Forutsatt at konsekvensutredningen gir grunnlag for det, vil regjeringen legge frem en stortingsmelding som anbefaler åpning av disse områdene for petroleumsvirksomhet.
- Hente inn kunnskap om virkninger av petroleumsvirksomhet i uåpnede deler av Nordland IV, V, VI, VII og Troms II og foreta geologisk kartlegging i uåpnede deler av Nordland IV.

- Tilrettelegge for økt aktivitet som vil bidra til forsterkede kunnskapsmiljøer, sysselsetting og ringvirkninger i Nord-Norge.
- Sikre at nye funn skaper størst mulig verdier for samfunnet, og legge til rette for positive lokale og regionale ringvirkninger.
- Bidra til utvikling av kompetanse og samarbeid, slik at norske miljøer kan ta del i den aktiviteten som ventes også på andre lands sokler i nordområdene.
- I lys av mulige nye funn vurdere potensialet for lønnsom bruk av gass på land og hvordan ny infrastruktur kan utvikles.
- Bidra til utvikling av bransjestandarder for helse, miljø og sikkerhet for arktisk petroleumsaktivitet.

11. Regjeringen vil legge til rette for sikker sjøtransport og maritim næringsvirksomhet i nord

Resultater:

- Senter for nordområdelogistikk (*Centre for High North Logistics - CHNL*) etablert som kunnskapsnettverk mellom næringsliv, politikk og forskning for å utvikle effektive og bærekraftige logistikk-løsninger i nordlige havområder.
- Krafttak for maritim utdanning i nord:
  - Maritim utdanning ved Universitetet i Tromsø og en rekke nordnorske maritime fagskoler styrket.
  - Opprettet et maritimt professorat for

bærekraftig skipsfart i nordområdene ved NTNU, Institutt for marin teknikk.

- Startet bachelorgrad i internasjonal beredskap ved Norges brannskole, i samarbeid med høyskolene i Narvik og i Harstad.
- Regjeringens maritime strategi "Stø kurs" har gitt betydelige midler til kompetanseutvikling om maritim aktivitet i nordområdene.

Prioriteringer videre:

- Nordlige hav- og kystområder er i økende grad tilgjengelige for skipsfart. Regjeringen nedsetter en faggruppe som skal utrede hvordan norske interesser best kan ivaretas i lys av dette.
- Norge skal være en pådriver i utviklingen av internasjonale regler, bransjestandarder, kunnskapsutvikling og informasjonsdeling som bidrar til redusert risiko for uønskede hendelser og akutt forurensing.
- Følge opp regjeringens maritime strategi "Stø kurs" og samarbeidsprosjektet innen høyere maritim utdanning MARKOM2020.
- Videreføre bevilgning til kompetanse-tiltak.

12. Regjeringen vil fremme landbasert næringsutvikling i nord

Resultater:

- Sikret videreføring av differensiert arbeidsgiveravgift etter avtale med EU.
- Startet kartlegging av mineralressursene i Nordland, Troms og Finnmark (NGU) med sikte på mulig næringsutvikling og verdiskaping.
- Etablert Nordnorsk Reiseliv A/S, som skal styrke reiselivsnæringens felles profilering og internasjonale markedsføring.
- Støttet studier av mineralnæringens betydning for nordområdene og potensialet for nordisk samarbeid.
- Støttet opprettelsen av et professorat i malmgeologi ved Universitetet i Tromsø.

Prioriteringer videre:

- Legge til rette for økt verdiskaping og menneskelig aktivitet i nord, samtidig som miljøverdiene og naturmangfoldet opprettholdes.
- Regjeringen varslet i Eierskapsmeldingen at den vil legge frem forslag om å etablere nye landsdekkende såkornfond. Ett slikt fond vil bli etablert i Nord-Norge.
- Legge til rette for utnyttelse av mineralressursene i nordområdene gjennom fremleggelse av en strategi for mineralnæring våren 2012.

→ Mineralområdet vil være en hovedprioritet under det norske formannskapet i Barentsrådet 2011–2013.

→ Videreføre det femårige programmet (NGU) for kartlegging av mineralressursene i nordområdene (2011–2015).

→ Videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for ivaretagelse av miljøhensyn i landbasert næringsutvikling.

→ Videreutvikle næringssamarbeidet med Russland, mellom Nord-Norge og de grensenære områdene til Sverige, Finland og med andre land i og utenfor nordområdene.

→ Videreføre satsinger rettet mot entreprenørskap og nyskaping blant unge, med prioritering av temaene reiseliv og arktisk teknologi.

→ Videreføre satsingen på reiselivsnæringen i Nord-Norge og på Svalbard.

→ Bidra til å styrke samarbeidet og samordningen mellom ulike reiselivsaktører i nord ytterligere, og støtte opp om utviklingen av Nordnorsk Reiseliv AS som et redskap i dette arbeidet.

13. Regjeringen vil, også i samarbeid med våre naboland, videreutvikle infrastrukturen i nord for å støtte opp om næringsutvikling

Resultater:

→ Kraftig vekst i nyinvesteringer og vedlikehold av vegnettet i Nord-Norge.

→ Utredningsprosjektet ”Ny infrastruktur i nord”. Dokumentet foreslår en rekke tiltak for styrket infrastruktur i nord og er et innspill i arbeidet med ny Nasjonal transportplan 2014–2023.

→ Styrket den romrelaterte infrastrukturen ved oppskytning av den første norske satellitten for mottak av AIS-signaler fra skip (AISSat-1) i 2010.

→ Styrket overvåking av skipstrafikken i de nordlige havområdene ved hjelp av AIS-satellitten.

→ Deltatt i utbyggingsfasen av det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo.

Prioriteringer videre:

→ Følge opp Nasjonal transportplan 2010–2019, som inneholder en rekke prosjekter av stor strategisk betydning for utviklingen i nordområdene.

→ Arbeide for en transportinfrastruktur mellom Norge og nabolandene som binder Barentsregionen bedre sammen.

→ Følge opp forslag til konkrete utbedringer av transportinfrastrukturen i nord gjennom arbeidet med Nasjonal transportplan 2014–2023.

- Videreutvikle el-infrastrukturen i nord for å styrke forsyningssikkerheten og møte det økte kraftbehovet, både ved å ruste opp overføringsnettene mellom Sør- og Nord-Norge og gjennom samarbeid med våre naboland.
- Videreføre satsingen på romvirksomhet i nord.
- Videreføre norsk deltakelse i utbyggingssfasen av det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo.
- Klarlegge det kommersielle grunnlaget for oppgradering av Ofofbanen og interesse for andre tiltak fra mineralnæringen, og styrke samarbeidet med våre nabolands myndigheter om Ofofbanen/Malmbanan.

14. Regjeringen vil at nordområdepolitikken fortsatt skal bidra til å trygge urfolks kultur og livsgrunnlag

Resultater:

- Avholdt jevnlig møter med Sametinget om nordområdespørsmål. Utenriksdepartementet har faste halvårlige konsultasjoner på politisk nivå.
- Støtteordninger innført for at urfolk skal ha gode vilkår for å delta og medvirke i de regionale politiske prosessene i Arktisk råd og Barentssamarbeidet.
- Etablert praksis for at Sametingspresidenten holder en del av det norske innlegget på ministermøter i Arktisk råd og Barentsrådet.
- Undertegnet felleserklæring mellom Norge og Russland av 2010 med vekt på styrking av urfolkskontakter, revitalisering og bevaring av urfolkens tradisjonelle kultur og næringsveier, og trygging av urfolks livskvalitet.
- Fått inn samisk kultur og urfolkskultur som ett av fem fokusområder i det treårige kultursamarbeidsprogrammet mellom Norge og Russland i perioden 2010–2012.
- Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino ferdigstilt. Iverksatt tiltak for å bedre rekrutteringen til samiske språk og samisk lærerutdanning.
- Startet pilotprosjektet Árbiediehtu – kartlegging, bevaring og bruk av samisk tradisjonell kunnskap ved Samisk høyskole.
- Gitt støtte til en rekke tiltak for å fremme urfolks kultur og livsgrunnlag.
- Opprettet Internasjonalt reindriftsenter (ICR) for å styrke det internasjonale samarbeidet om reindrift, i kontakt og samarbeid med reindriftsfolk og deres organisasjoner i arktiske områder.
- Åpnet Senter for nordlige folk i Kåfjord i Nord-Troms i 2011.

Prioriteringer videre:

- Sikre nødvendig deltakelse fra urfolksorganer i prosesser og beslutninger som berører urfolk.

- Styrke det internasjonale samarbeidet som frembringer kunnskap om hvordan livsgrunnlaget til urfolk endres som følge av klimaendringene.
- Sikre at økt næringsaktivitet som berører urfolks interesser skjer på en balansert og miljømessig bærekraftig måte, og i tett dialog mellom næringsaktører, myndigheter og representative urfolksorganer. Bidra til at økt næringsaktivitet i urfolksområder kan gi arbeidsplasser også til urfolk.
- Starte opp et grenseoverskridende kunnskapsprogram for samisk tradisjonskunnskap i de nordiske land og Russland.
- Starte arbeidet med å utvikle etiske retningslinjer for økonomisk virksomhet i nord.

15. Regjeringen vil videreutvikle kultursamarbeidet og folk-til-folk-samarbeidet i nord

Resultater:

- Opprettet fondet BarentsKult, som støtter et stort antall kulturprosjekter mellom Norge og Russland.
- Et stort antall folk-til-folk-prosjekter er støttet av Barentssekretariatet med blant annet statlig finansiering.
- Gitt aktiv støtte til kulturfestivalene Nordlysfestivalen og Tiff i Tromsø og Barents Spektakel i Kirkenes. Det arbeides for å styrke disse festivalenes internasjonale kontaktflate.

- Gitt støtte til frivillige bevegelser med sikte på å stimulere bred deltakelse og styrke det sivile samfunn i regionen.
- Gjennom Barentsrådets arbeidsgruppe om ungdomspolitisk samarbeid er det etablert et tett samarbeid for å stimulere og gi administrativ og økonomisk støtte til utvekslinger av barne- og ungdomsgrupper i Barentsregionen og til finansiering av multilaterale prosjekter for barn og ungdom

Prioriteringer videre:

- Videreføre støtten til folk-til-folk-prosjekter gjennom Barentssekretariatet.
- Støtte russiske sivilsamfunns-, miljø- og menneskerettighetsorganisasjoner, en fri presse og norsk-russisk fagforenings-samarbeid.
- Legge økt vekt på tiltak som kan styrke den økonomiske samhandlingen og veksten slik at grunnlaget for sysselsetting og bosetning styrkes.
- Videreføre støtte til kulturprosjekter i Barentsregionen.

STRATEGISKE SATSINGER – resultater og prioriteringer

1 Norge skal være ledende på kunnskap om, for og i nordområdene

2 Regjeringen vil hevde suverenitet og utøve myndighet i nord på en troverdig, konsekvent og forutsigbar måte

3 Regjeringen vil at Norge skal være den fremste forvalter av miljøet og naturressursene i nordområdene

4 Regjeringen vil styrke overvåking, beredskap og sjø sikkerhet i de nordlige havområder

5 Regjeringen vil styrke og videreutvikle samarbeidet med Russland

6 Regjeringen vil styrke og videreutvikle samarbeidet med de øvrige arktiske stater og intensivere dialogen med andre partnere vi har felles interesser med i Arktis

7 Regjeringen vil styrke samarbeidet i Arktis råd og i regionale fora som Barentssamarbeidet og Den nordlige dimensjon

8 Regjeringen vil fortsette arbeidet for gjennomføring av havretten, og videreutvikle standarder og regelverk på relevante områder

9 Regjeringen vil legge til rette for videreutvikling av en bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring i nord

10 Regjeringen vil legge til rette for en forsvarlig utnyttelse av petroleumssressursene i nord

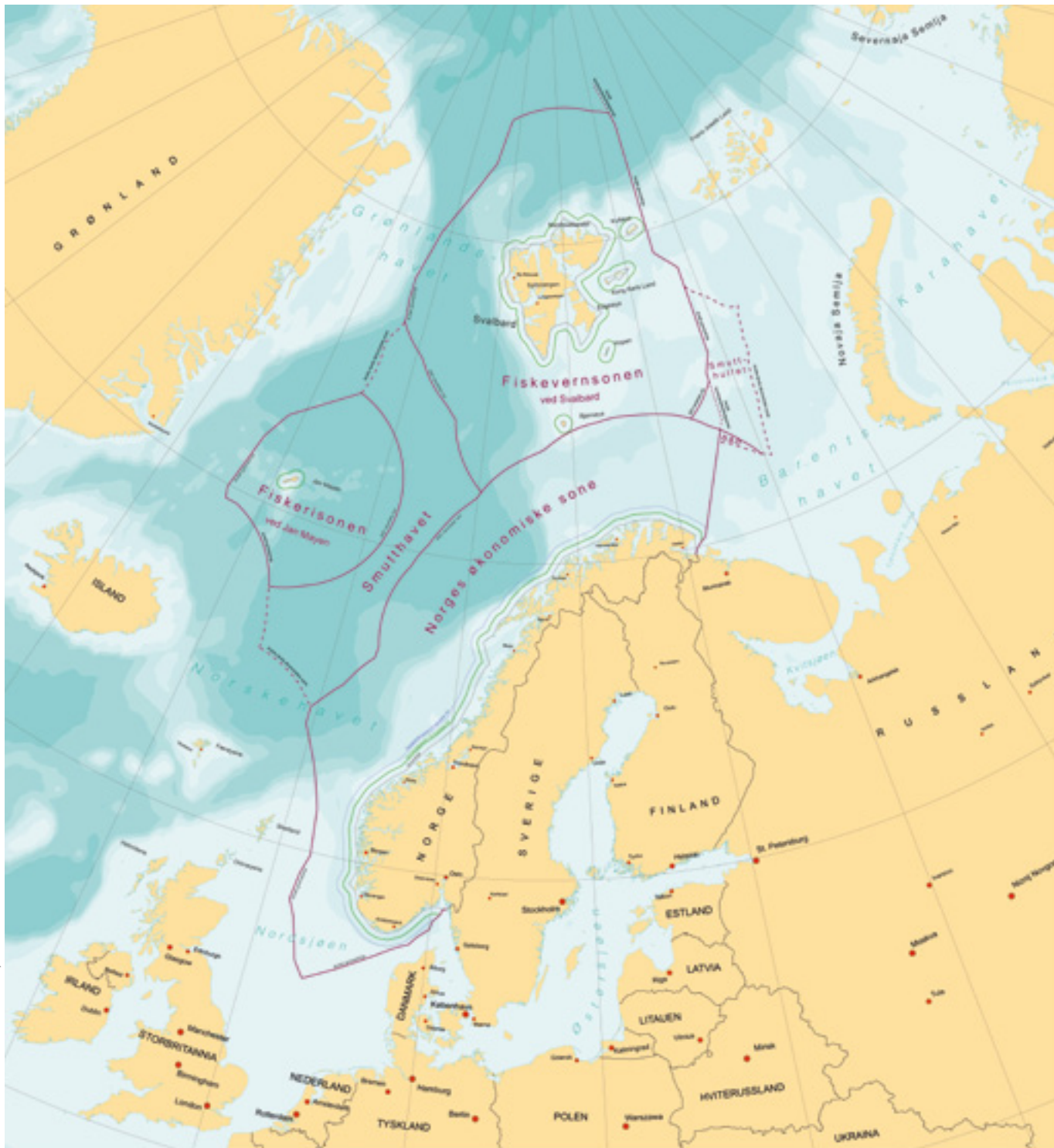
11 Regjeringen vil legge til rette for sikker sjøtransport og maritim næringsvirksomhet i nord

12 Regjeringen vil fremme landbasert næringsutvikling i nord

13 Regjeringen vil, også i samarbeid med våre naboland, videreutvikle infrastrukturen i nord for å støtte opp om næringsutvikling

14 Regjeringen vil at nordområdepolitikken fortsatt skal bidra til å trygge urfolks kultur og livsgrunnlag

15 Regjeringen vil videreutvikle kultursamarbeidet og folk-til-folk-samarbeidet i nord

KILDE: FORSVARETS MILITÆRGEOGRAFISKE TJENESTE

— Autalte maritime grenser eller 200 nautiske mil

- - - - - Andre lands økonomiske soner

- · - · - - Autalt kontinentalsokkelgrense

— Norges maritime grenser.

UD

Nordområdene 2011

UTGITT AV UTENRIKSDEPARTEMENTET

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter

Internett:

www.publikasjoner.dep.no

E-post:

publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon:

+47 22 24 20 00

Design:

IteraGazette

Kart på forsiden:

Forsvarets militærgeografiske tjeneste

Trykk og ombrekking:

Grøset 11/2011 - opplag 1 500

Publikasjonskode:

E-889 B

ISBN-nummer:

978-82-7177-870-5

UTENRIKSDEPARTEMENTET